

5.2 Ukrajinci

Obsah

395	CÍLE
396	<i>OTEVŘENÉ HRANICE</i>
400	MEZINÁRODNÍ MIGRACE
401	<i>DŮLEŽITÁ POVOLÁNÍ</i>
404	<i>BEROU NÁM CIZINCI PRÁCI?</i>
406	UKRAJINCI V ČESKÉ REPUBLICE
408	<i>JAK MÉDIA INFORMUJÍ O CIZINCÍCH V ČR?</i>
410	VZTAH ČESKÉ SPOLEČNOSTI K CIZINCŮM
412	OBRAZ UKRAJINCŮ V MÉDÍCH
413	<i>FAKTA A INTERPRETACE</i>
419	<i>JAK SE ŽIJE UKRAJINCŮM</i>
421	LITERATURA K TÉMATU

Cíle

---

studenti

- dokážou zařadit pracovní migraci do evropského a globálního kontextu
- mají představu o počtech Ukrajinců v ČR
- vědí, jaká je ekonomická situace na Ukrajině, a chápou motivaci práce Ukrajinců v ČR
- mají představu o tom, jak vypadá život ukrajinského dělníka v ČR
- dokážou rozlišovat mezi ukrajinským dělníkem a příslušníkem ruskojazyčné mafie
- jsou schopni kriticky analyzovat mediální zpravodajství
- umějí odhalit předsudky vůči Ukrajincům a racionálně je vyvracet

Otevřené hranice

Cíle:

studenti

- mají strukturovaný názor na problematiku imigrace
- chápou evropský a globální rozměr migračních pohybů
- umějí zformulovat své názory a racionálně je obhajovat
- dokážou naslouchat názorům ostatních

Velikost skupiny:

libovolná

Čas:

20–40 minut

Pomůcky:

- tabule, křída (fix)
- papír, psací potřeby

Popis / postup

1. Napište na tabuli motto, okomentujte jeho smysl a ujistěte se, zda všichni porozuměli.
2. Požádejte studenty, aby si rozmysleli, zda s výrokem souhlasí či nikoliv, a zaznamenali důvody svého rozhodnutí.
3. Spočítejte počet souhlasných a nesouhlasných reakcí a запиšte jejich poměr na tabuli.
4. Vyzvěte studenty, aby postupně zdůvodnili svá rozhodnutí. Argumenty zapisujte do dvou sloupců na tabuli.
5. Zahajte diskusi. Jako motivaci pro začátek či jako nástroj usměrňování diskuse můžete použít některé z argumentů přiloženého scénáře.
6. Na závěr se zeptejte, zda někdo změnil svůj názor. Pokud ano, запиšte na tabuli nový poměr souhlasných a nesouhlasných názorů.

Otevřené hranice

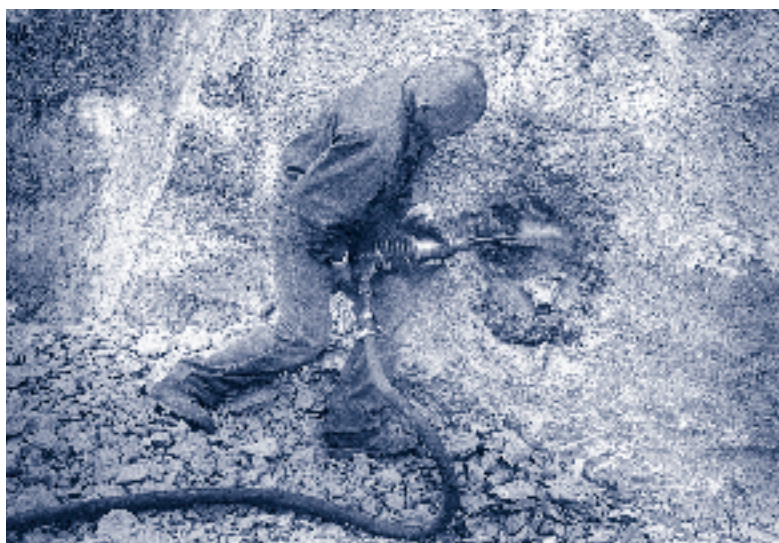
Hodnocení / reflexe

Před zahájením reflexe je nutné ukončit debatu jasným signálem. Poté se ptejte spíše na pocity, které studenti během diskuse zažívali. *Který způsob argumentace vám (ne)vyhovuje? Co považujete v diskusi za nepřipustné? Zdálo se vám, že někdo porušil pravidla správné diskuse? Jak?*

Teprve postupně se můžete vrátit k původnímu tématu diskuse a směřovat studenty k pochopení, že migrační pohyby obyvatel jsou

- výsledkem nerovnováhy ekonomických systémů jednotlivých států a oblastí světa
- složitý jev, který má mnoho příčin a podob a na nějž nelze aplikovat „různá, jednoduchá řešení“
- reálné a v budoucnosti budou pokračovat, ať už s tím chceme nebo nechceme souhlasit
- pro obyvatele mnohých oblastí jediným způsobem, jak se vyhnout hladovění

Pokud to učitel uzná za vhodné, může téma diskuse upravit pro české prostředí, např. ČR by měla otevřít hranice. Aktivita může posloužit jako obecný úvod k užšímu tématu Ukrajinci v ČR, ale lze ji například zařadit i do kontextu uprchlictví.

Otevřené hranice

Otevřené hranice – scénář diskuse

Motto: Evropské země by měly otevřít hranice pro všechny

Evropské země mají povinnost přijímat politické uprchlíky a málokdy dělají něco navíc. Vyplatí se přijímat množství migrantů směřujících do bohatých evropských států (včetně ČR), když si tu jednoduše přejí pracovat, bez ohledu na to, zda hledají politický azyl či nikoliv.

Pro:

- 1. Evropa má stárnoucí populaci a potřebuje mladé pracovní síly, aby bylo z čeho platit důchody.**

Vysoký počet příchozích imigrantů vede k prohlubování sociálních rozdílů.

- 2. Imigranti přinášejí hodnotné dovednosti a jsou vždy připraveni tvrdě pracovat. Zlepšují a posilují celou ekonomiku.**

Evropa by měla vzdělávat vlastní děti a vést je k ekonomickým dovednostem, nezávisle na cizí práci. Máme mnoho nezaměstnaných, kteří potřebují rekvalifikaci.

- 3. Imigranti přinášejí kulturní diverzitu a pomáhají překonávat rasismus a rasistické postoje.**

Kulturní diverzita je pěkná, ale evropští občané se také musí integrovat. V samotné Evropě je mnoho ohnisek rasismu a oblastí s etnickými minoritami. Spíše je třeba dát lidem čas, aby se stali lepšími sousedy a zbourali bariéry neporozumění.

Proti:

- 1. Evropa je plná – je to hustě obydlený kontinent a další příliv lidí bude znamenat růst velikosti i počtu měst a růst znečištění živ. prostředí.**

Ale počet původních obyvatel Evropy klesá, máme více místa. Znečištění musíme omezovat redukcí emisí, a ne čekat, že se sníží populace.

- 2. V Evropě je již dost nezaměstnaných a imigranti zvýší počet zájemců o pracovní místa.**

Imigranti jsou často ochotni dělat práce, o které již Evropané nestojí, protože jsou málo placené. Lidé odjinud přinášejí nové dovednosti, které Evropa nezná.

- 3. S imigranty narůstá rasismus v Evropě. Imigranti jsou často chudí a do Evropy přicházejí za dávkami sociálního zabezpečení. Daňoví poplatníci jim to mají za zlé.**

Mezi imigranty je obvykle nižší nezaměstnanost, neradi spoléhají na dávky sociální podpory.

Otevřené hranice

- 4. Umožněním volného pohybu po Evropě by skončila potřeba nebezpečných a mocných pašeráckých a převaděčských gangů a omezila by se kriminalita.**

To by však také umožnilo jiným zločincům, jako jsou např. teroristé, snadný vstup do Evropy. Nebyli bychom nadále schopni kontrolovat své vlastní hranice.

- 5. Vytvořením jasných pravidel, jak se dostat do Evropy a sehnat zde práci, snížíme počet lidí zneužívajících azylový systém a následně zrychlíme azylové řízení u skutečných obětí perzekuce.**

Azylové řízení lze také urychlit tak, že důsledně zajistíme, aby se ekonomičtí migranti, kteří nebudou uznáni za uprchlíky, do Evropy vůbec nedostali.

- 6. Evropa jako uskupení koloniálních (imperialistických) národů je povinna pomoci lidem, které kdysi vykořisťovala.**

Využívání levné pracovní síly z rozvojových zemí je pokračováním jejich vykořisťování. Měli bychom se raději snažit zlepšit podmínky v těchto zemích, aby z nich obyvatelé nemuseli odcházet za obživou.

- 4. Imigranti se sdružují v ghettech a považují za složité integrovat se do společnosti. Jsou vnímáni jako cizinci a vzbuzují obavy.**

Lidé přicházející do nové země nejdříve zkusí žít pohromadě s lidmi, kteří sdílejí stejnou kulturu a pomáhají jim udržet si identitu. To přináší problémy s rasismem a intolerancí mezi etnickými skupinami. Bylo by lepší, kdyby děti imigrantů nevyrostaly v ghettech, ale měli bychom se snažit pochopit, že lidé potřebují žít v komunitě, která sdílí jejich historii a kulturu.

- 5. Imigranti jsou napojeni na převaděčské a pašerácké gangy a na teroristické organizace.**

Imigranti jsou se zločinem spojeni jen proto, že musí mnohdy ilegálně překračovat hranice, aby se do Evropy dostali. Zločin bude existovat vždy, nikdy se ho nepodaří zcela vymýtit.

Zdroj: upravená aktivita z Speak out about European Citizenship, London 2000

Mezinárodní migrace

Problém mezinárodní migrace se objevil ve střední Evropě jako logický důsledek hlubokých transformačních procesů. Na úplném počátku 90. let otevřely nově vzniklé demokratické země své hranice, a tím ukončily téměř padesátileté období, ve kterém neměly přímou zkušenost s mezinárodní migrací různých typů, rozsahu a důležitosti. Ani Česká republika nebyla výjimkou. Přestože se nacházíme v oblasti, která je přechodem mezi východní a západní Evropou a velké množství migrantů je pouze tranzitních (tzn. že je pro ně Česko jen „přestupní stanicí“ směrem na opravdový Západ), někteří u nás zůstávají, případně se po nějakém čase vracejí zpět do vlasti a mají možnost se vrátit znovu (cirkulují).

Na konci roku 2000 bylo v ČR evidováno okolo 200 000 cizinců s povoleným dlouhodobým nebo trvalým pobyt. Je odhadováno, že dalších téměř 200 000 zde žije či pracuje ilegálně.

Ze všech různých typů pohybů (např. pracovní migrace, migrace z důvodů studia v zahraničí, drobný prodej za hranicemi, pendlerství, turistika, tranzitní migrace, migrace za účelem získání azylu, politická migrace) představuje migrace za prací v České republice velmi důležitý a nejrozšířenější typ. Téměř **165 000 cizinců v České republice pracuje nebo podniká**. Podle statistik představují nejpočetnější skupinu Slováci (ti však mají díky minulým přátelským vztahům a společnému státu jednodušší režim zaměstnávání) a **Ukrajinci**. Ti pravděpodobně patří i mezi nejpočetnější skupinu lidí, kteří v ČR působí nelegálně.

Ukrajince můžeme potkávat v naší zemi již od počátku 90. let. Zpočátku jen několik tisíc, v současné době představuje **ukrajinská komunita 25 % všech cizinců v ČR (50 000)**. **Pracujících Ukrajinců bylo evidováno okolo 37 000** (z toho 16 000 s platným pracovním povolením a 21 000 se živnostenským oprávněním). Jejich největší počet byl zaznamenán v letech 1996–1997 v období stavebního boomu.

Nejvíce se Ukrajinci soustřeďují v Praze a jejím okolí, a to především proto, že v Praze je větší množství pracovních příležitostí a s tím související větší počet lidí s větším kupním potenciálem.

Důležitá povolání

Cíle

studenti

- jsou schopni posoudit relativní společenskou významnost a důležitost některých povolání
- mají představu o společenské prestiži daných povolání
- zjistí vlastní preference při volbě povolání
- mají strukturovaný názor na problematiku zaměstnávání cizinců
- jsou schopni odhalit předsudky a racionálně je vyvracet

Velikost skupiny

libovolná

Čas

30–40 minut

Pomůcky

- psací potřeby
- kopie tabulky č.1 pro každého

Popis / postup

1. Rozdejte studentům kopie tabulky a požádejte je o její vyplnění. (U každého povolání lze zaškrtnout jedno políčko a vepsat krátké zdůvodnění.)
2. Zapište na tabuli výsledky. (Pro ušetření práce je dobré mít zvětšenou kopii tabulky vyvěšenou na tabuli, kam studenti čárkami označí své volby – výsledkem je počet voleb vztahu k jednotlivým povoláním povolání.)
3. Pokuste se se studenty odpovědět na otázku, jaká je obecně společenská prestiž těchto povolání. Jsou výsledky více u levého kraje či u pravého kraje tabulky? Proč? Myslíte si, že se společenská prestiž uvedených povolání liší ve vaší třídě a ve zbytku české společnosti, nebo jsou tato povolání vnímána podobně? Jsou tato povolání potřebná pro společnost? Obejdeme se bez nich? Jaké povolání budete považovat za adekvátní svému vzdělání po absolvování této školy?

Důležitá povolání

4. Vyzvěte studenty, aby se dohodli na odpovědích na následující otázky: Jaká by musela být výše platu u uvedených povolání, abyste je všechny vykonávali i přesto, že některá považujete za méně prestižní? Sumy (Kč na hodinu) zapište na tabuli.
5. Vysvětlete studentům, že toto jsou nejčastější povolání, která zde vykonávají ukrajinští muži a ženy, průměrná mzda se pohybuje od 30 do 60 Kč na hodinu. Naprostá většina Ukrajinců v ČR má ukončené středoškolské vzdělání, mnoho z nich jsou vysokoškoláci. Byli byste ochotni za takových podmínek dané práce vykonávat? Byli byste je ochotni vykonávat, kdyby vám a vaší rodině hrozilo hladovění?
6. Napište na tabuli heslo **Cizinci nám berou práci!**, kterého se bude týkat reflexe.

Hodnocení / reflexe

Reflexe by měla spočívat ve shrnutí společenské prestiže uvedených povolání a v konfrontaci s rozšířeným stereotypem „Cizinci nám berou práci.“ Možné otázky k diskusi:

- Slyšeli jste nebo viděli někdy toto heslo? Řekli jste ho někdy sami?
- Berou vám cizinci práci – tzn. obsazují místa, která byste v budoucnu chtěli pro sebe?
- Jaký je podle vás zájem o tato povolání mezi obyvateli ČR?
- Zdá se vám nesprávné, že zaměstnání, o která je malý zájem, protože jsou neprestižní a špatně placená, vykonávají Ukrajinci? Proč?
- Možná jste se setkali s případem, že skutečně Češi přišli o práci, protože jejich zaměstnavatel je nahradil levnější pracovní silou. Považujete to výhradně za vinu ukrajinských dělníků, nebo je vina i na straně zaměstnavatele, který nelegálním zaměstnáváním podstatně zvyšuje své zisky?

Reflexi je možné ukončit zamyšlením nad způsobem, jak vznikají stereotypy, koho lidé považují za „my“, když říkají, že „nám“ cizinci berou práci, a proč je výhodnější mluvit za sebe.

Pozor! Neprozrazujte pointu předem. Studenti by se měli na začátku aktivity domnívat, že cílem je zjištění společenské prestiže jednotlivých povolání či diskuse o jejich profesní budoucnosti.

Důležitá povolání

Tabulka č. 1 – Oblíbené povolání

Povolání	vykonával(a) bych bez problémů jako své zaměstnání	vykonával(a) bych bez problémů jako formu přivýdělku, brigády	vadilo by mi vykonávat	vadilo by mi vykonávat, i kdybych byl(a) dlouhodobě bez zaměstnání
Pomocný dělník				
Kopáč				
Zedník – přidavač				
Uklízeč(ka)				
Pracovník úklidu komunikací				
Pomocná síla v kuchyni				
Pomocná síla v zemědělství				
Hospodyně				
Šička, švadlena				
Údržba měst. kanalizací				

Berou nám cizinci práci?

Text 5.2.1.A

Ukrajinci hledají po domech práci

www.novinky.cz, 29. 12. 1999

Květoslav Vícha

V Ostravě je již 22 000 nezaměstnaných. Prognóza na rok 2000 předpokládá nárůst až na hranici 33 000 lidí bez práce. Na kritické situaci se podepisují částečně i cizí dělníci, kteří berou místním lidem pracovní místa. Teď v zimním období to není tak patrné, protože firmy zaměstnávají jen sezónní pracovní síly, přesto mnozí Ukrajinci v městě zůstávají.

„Papírově“ to vypadá, že je vše v pohodě. Úřad práce v Ostravě evidoval letos jen osm zahraničních zedníků. Další konkrétní údaje se mi nepodařilo získat. Ostravský úřad totiž dosud (nevím, z jakých důvodů) neodpověděl na mail, žádající podrobnější informace. Už v říjnu letošního roku však vedoucí cizineckého oddělení Šárka Zemanová tvrdila, že nová povolení k zaměstnání již žádným cizím státním příslušníkům jejich úřad

nevydává. Teoreticky by tedy v ostravských firmách neměli cizí dělníci pracovat. Skutečnost je však jiná. Cizí dělníci pracovní úřad obcházejí a pracují tu nelegálně.

Mohou to kupodivu potvrdit někteří majitelé rodinných domků. U jejich dveří zaklepalí v minulých dnech Ukrajinci. Tvrdili, že firmy je nyní v zimě už nepotřebují, a proto shánějí nějakou fušku. „Pozoroval jsem tuhle před domkem skupinku rusky hovořících mužů v montérkách,“ popsal svoji zkušenost pan Jan Dospiva. „Jeden z nich se po chvíli osmělil a přišel k nám s otázkou, zda nepotřebuji pomoc, třeba při úklidu. Řekl mi na rovinu, že už nemají u nás žádný kšeft, a tak berou, co se dá. Vytapetovali mi celé přízemí v rodinném domku. Chtěli za to pouze stravu. Na jaře budou chtít opět pracovat u našich firem. To, myslím, už není v pořádku,“ poznamenal J. Dospiva.

Text 5.2.1.B

Berou nám cizinci práci?

Právo, 25. 05. 2001

Jiří Vavroň

Cizinci u nás nejsou na trhu práce obecně vítáni. Obraz, který o nich převládá, je chmurný. Vietnamští, čínští a další východoasijské obchodníci se podílejí na miliardových daňových únicích. Ukrajinci jsou automaticky spojováni s prací načerno. Pokud je někdo z Albánie, Chorvatska a přilehlých zemí, už předem držíme ruku na peněžence, hledáme u nich krabice s heroinem a vedle vlnadnou, ale nedostatečně oblečenou děvku. Rusové mají v našem povědomí monopol na zbraně a organizovaný zločin. Podtrženo, spíše se

cizinců bojíme, díváme se na ně s podezřením. Současně ty ostatní, kteří se skutečně místo o samopal opírají o lopatu, viníme z toho, že je zde vysoká nezaměstnanost i nízké mzdy. Načerno zde údajně pracuje okolo sto tisíc pracovníků, oficiálně zde působí stejný počet (jiné zdroje uvádějí vyšší čísla – pozn. red.). Tam, kde se český pracovník bouří proti malému platu, zaměstnavatel s ním nevyjednává, ale prostě si na černém trhu najde ukrajinskou náhradu. Za třicet či maximálně šedesát korun na hodinu.

Berou nám cizinci práci?

Otázky k textům a k diskusi

- Znáte ve svém okolí nějakého Ukrajince, který zde dlouhodobě pracuje? Jaký typ práce vykonává? Znáte někoho, kdo Ukrajince či jiné cizince zaměstnává?
- Máte představu, jaké práce v české republice Ukrajinci vykonávají a jak jsou za to placeni?
- Chtěli byste v budoucnu vykonávat práci, kterou nyní dělají Ukrajinci?
- Souhlasíte s názorem, že cizinci zabírají na trhu práce pracovní příležitosti? Uveďte argumenty pro toto tvrzení i proti.
- Jak autor článku dokazuje souvislost mezi nezaměstnaností a nelegálně pracujícími cizinci?
- Pokuste se vyjmenovat alespoň tři důvody, proč sem lidé ze zemí na východ od nás přicházejí.
- Jaké jsou podle vás důvody negativního vztahu k cizincům?
- Znáte nějaké Čechy, kteří dlouhodobě pracují v zahraničí? Jaký typ práce vykonávají?
- Stalo se vám nebo vaší rodině něco podobného jako panu Dospivovi z prvního článku? Čím pana Dospiva Ukrajinci poškodili? Z čeho má pan Dospiva obavy?

Ukrajinci v České republice

Příčinou migračních pohybů – velmi zjednodušeně – jsou rozdíly v politických, ekonomických a sociálních podmínkách v těch zemích, které migranty vysílají a které je přijímají (hrají zde roli přitahující a odpuzující faktory, jako je výše mzdy, lepší životní prostředí, možnost získat zaměstnání, resp. chudoba, nemožnost si najít zaměstnání, politické poměry v zemi a další psychologické faktory). Nejčastěji je však příčinou pracovní migrace rozdílná úroveň mezd (tzn. co si lze v dané zemi za jeden plat pořídit), dále pak rozsah migračních pohybů závisí na nabídce a poptávce po pracovních silách (potřeba zvýšené stavební činnosti, sezónní práce v zemědělství, nedostatek levné pracovní síly, nedostatek určitých profesí).

Velkou většinu Ukrajinců v ČR vedou k pohybu za prací **ryze ekonomické důvody: tristní situace na Ukrajině, velmi nízká životní úroveň obyvatel (v roce 1997 1/3 obyvatel pod hranicí životního minima)** – to jsou hlavní spouštěcí mechanismy této migrace. Někteří Ukrajinci nemají ve své zemi práci vůbec, jiní ji mají, ale nedostávají za ni zaplacenou. Hrubé výdělky celé domácnosti na Ukrajině velmi často nedosahují ani 100 dolarů. Pro určitou část Ukrajinců slouží Česko jako přestupní stanice do bohatší západní Evropy (Izrael, Německo, Španělsko) a nebo Kanady. Pro menší počet lidí může být migrace také jen určitým uspokojením touhy po dobrodružství, snahy zkusit něco jiného někde jinde (spíše pro mladé lidi bez závazků). Ve všech případech hraje velkou úlohu geografická blízkost, ale i kulturní a jazyková podobnost obou národů. Kromě toho, Zakarpatská Ukrajina, odkud se rekrutuje zřejmě nejvíce ukrajinských dělníků a také jedna z nejchudších oblastí Ukrajiny, bývala kdysi součástí československého státu.

Mezi Ukrajinci převažují mladí muži, ženatí a s dětmi. Obecně relativně **vyšší vzdělanostní úroveň Ukrajinců nekorresponduje s typem vykonávaných prací. Velké procento (až 70%) má ukončeno středoškolské vzdělání. Mezi dělníky najdeme i vysoce kvalifikované lidi – učitele, lékaře, hudebníky**, kteří se doma neměli možnost uplatnit. Jejich zaměstnanost převažuje již tradičně **ve stavebnictvích a komunálních službách**, ženy se uplatňují jako **šičky, švadleny, uklízečky a v zemědělství**. Mnoho z nich pracuje za velmi tvrdých podmínek 8 až 12 hodin denně, často o sobotách a o nedělích. Za svou práci dostávají ve většině případech méně než 10 000 korun.

Naproti tomu našim občanům se vyplácí zůstat doma a pobírat podporu v nezaměstnanosti nebo sociální dávky – od výše minimální mzdy se tolik neliší. Pro zaměstnavatele je za dané situace výhodnější zaměstnat cizího pracovníka. I jako legálně zaměstnaný je „levnější“ než Čech. Nemluvě o tom, že pokud není zaměstnan legálně, zaměstnavatel za něj neplatí daně a zdravotní a sociální pojištění. Často se mluví o tom, že Ukrajinci svým nelegálním pobýváním v ČR poškozují naši ekonomiku.

Ukrajinci v České republice

Než však přijmeme toto tvrzení, je třeba si poctivě zodpovědět otázku, zda je vina pouze na straně ukrajinských dělníků, kteří se prostě snaží uživit sebe a své rodiny, nebo i na straně českých zaměstnavatelů, pro něž je levná pracovní síla z Východu zdrojem obrovských zisků. Zda by nebylo lepší umožnit zde lidem z východoevropských zemí důstojně a legálně pracovat, a dosáhnout tím omezení jak daňových úniků podnikatelů, tak vlivu podsvětních „zprostředkovatelských organizací“, které mají z nyní nelegálních pracovníků nelegální – a vysoké – příjmy.

Ukrajinci, kteří chtějí v ČR získat práci, jsou buď najati přímo na Ukrajině českou či ukrajinskou firmou, nebo přijedou do ČR a zde hledají práci. Někteří se vydají na „ukrajinskou burzu práce“ u pražského Výstaviště, kde si ukrajínští občané předávají informace. Jsou i tací, kteří už mají předem kontakt od někoho z přátel. Velmi často dojde k tomu, že společnost, která Ukrajince oficiálně zaměstná, odebere dotyčnému doklady (povolení k pobytu, pas). Tím je snadněji vydíratelný a musí odevzdávat část svého platu tzv. klientovi – ukrajinskému občanovi. I v případě, že jsou pracovníci řádně – legálně – zaměstnáni, stávají se snadným terčem ukrajinských vyděračů – a to hlavně na nádražích, v metru, ve vlacích. Ukrajinci se proto snaží posílat své peníze po známých, někteří, ale těch je opravdu velmi málo, prostřednictvím banky. I někteří podnikatelé se snaží různými způsoby svým zaměstnancům pomáhat, aby o peníze nepřišli.

České státní orgány si v poslední době začínají uvědomovat, že čeští občané některé druhy práce prostě dělat nebudou, zaměstnanost nezaměstnanost. Cizinců je zde ve srovnání se zeměmi evropské unie velmi málo (zhruba 2% populace), valná většina z nich (asi 75%) je ekonomicky aktivních, a nepředstavují tedy žádnou zátěž systému sociálního zabezpečení. Oproti tomu **česká populace stárne: na jednu ženu v plodném věku připadá pouze 1,14 dítěte** (přitom když na každou plodnou ženu statisticky připadají 2 děti, populace stagnuje). Demografický trend se brzy může stát **vážným problémem pro systém sociálního zabezpečení**, snižující se počet mladých, ekonomicky aktivních lidí nebude schopen vydělat na ekonomicky neproduktivní obyvatelstvo. Z těchto důvodů vláda připravuje návrh **aktivní imigrační politiky**, jejímž cílem je zaplnění mezer na trhu práce cizinci. Aktivní imigrační politika skýtá naději na důstojnější práci a život i pro ukrajinské dělníky.

Jak média informují o cizincích v ČR?

Cíle

studenti

- dokážou shromáždit mediální zprávy na dané téma
- umějí kriticky analyzovat mediální zprávy
- uvědomují si, jak výběr zpráv ovlivňuje veřejné mínění
- jsou schopni rozlišit realitu a její mediální obraz

Velikost skupiny

libovolná

Čas

3–4 týdny na shromažďování zpráv

40 minut na vlastní analýzu

Příprava / pomůcky

- s dostatečným časovým předstihem zadejte studentům úkol, aby shromažďovali zprávy o cizích (ukrajinských) pracovnících v ČR. Materiál k analýze můžou tvořit novinové články, záznamy televizního zpravodajství, texty stažené z internetu
- tabule nebo flipchart, křída (fixy)

Popis / postup

1. Rozdělte studenty do 4 skupin. Každá skupina by měla mít alespoň 5 novinových zpráv či záznamů zpráv z jiných médií.
2. Požádejte studenty, aby rozdělili zprávy do následujících kategorií:
  - 1. Informace o nelegální práci Ukrajinců, kteří berou pracovní místa Čechům**
  - 2. Zprávy o konkrétních trestných činech Ukrajinců v ČR**
  - 3. Zprávy o organizovaném zločinu a ruskojazyčné mafii**
  - 4. Zprávy o těžkostech ukrajinských dělníků u nás**
  - 5. Zprávy o životních podmínkách na Ukrajině**

Jak média informují o cizincích v ČR?

6. Zprávy o postihu českých podnikatelů za nelegální zaměstnávání cizinců. Je pravděpodobné, že jednotlivé zprávy budou kombinací uvedených kategorií. Studenti by měli zařadit zprávu podle celkového vyznění, podle převažujícího typu poselství. Rozhodnutí záleží na nich, ale měli by je umět zdůvodnit.

- Nakreslete na tabuli velký kruh, který bude představovat PRŮMĚRNÝ MEDIÁLNÍ OBRAZ DĚLNÍKA Z CIZINY
- Úkolem studentů bude spočítat celkový počet zpráv v celé třídě, počet zpráv jednotlivých kategorií a poměrné zastoupení (v %) jednotlivých zpráv v celkovém počtu.
- Zaneste společně se studenty výsledky do kruhu PRŮMĚRNÝ MEDIÁLNÍ OBRAZ DĚLNÍKA Z CIZINY jako do výšečového grafu.
- Interpretujte kruh. Jak vypadá průměrný mediální obraz cizího dělníka? Je vykreslen jako člověk, který
  - je schopen a ochoten tvrdě pracovat
  - zde hledá poctivou obživu
  - zde krade, vraždí, prodává drogy
  - zde zabírá místo českým uchazečům o práci
  - je obětí vykořisťování jak ze strany českých podnikatelů, tak ze strany mafie a „zprostředkovatelských“ organizací?
 Jaký obraz převládá? Odpovídá poměrné zastoupení jednotlivých kategorií poměrnému počtu lidí do nich spadajících?

Hodnocení / reflexe

Konfrontujte průměrný mediální obraz cizince s informací, že pouze 7,1% ze všech cizinců v ČR bylo odsouzeno za nějaký trestný čin (údaj neuvádí, kolik z nich bylo Ukrajinců). *Odpovídá mediální obraz cizího pracovníka těmto faktům? Jaké jsou faktory výběru mediálních zpráv? Jaká je funkce médií? Pouze informovat, nebo také pobavit? Je zajímavější reportáž o výši platů ukrajinských dělníků nebo o rusky mluvících drogových překupnicích? Proč? Jaké jsou společenské příčiny a důsledky výběru negativních zpráv o cizincích?*

Jako zhodnocení můžete studentům předložit nebo reprodukovat texty 5.2.2.A, 5.2.2.B a diskutovat o nich.

Vztah české společnosti k cizincům

Text 5.2.2.A

Kladivo na Ukrajince

Úřady, policie a média objevují viníka naší krize

Erik Tabery, Respekt 36, 1999 (zkráceno)

Nezaměstnanost a kriminalita jsou v poslední době největším problémem České republiky. Státní úředníci, policie a některá média už, zdá se, našli viníka: mohou za to cizinci. Berou totiž Čechům práci, vraždí, kradou a hlavní město obsadila jejich mafie. Řešením se má proto stát novela zákona o zaměstnanosti, která vstoupí v platnost za měsíc, a návrh změny živnostenského zákona projednáváný momentálně v parlamentu. Obojí ztíží nežádoucím cizákům šanci proniknout do našeho Česka. Šéf odboru zaměstnanosti Ministerstva práce a sociálních věcí říká: „Musíme bránit své teritorium. Je třeba zabránit tomu, aby se nám tu cizinci zabydlovali.“

„Podle mě z příchodu cizinců k nám nemáme téměř žádný užitek. Nemohu vycházet z nějakých čísel, ale zdá se mi, že k nám ani v jednom případě nepřinesli nějaké pozitivní myšlenky,“ říká ředitel živnostenského odboru Grégrova ministerstva Petr Kroupa. To je

v současnosti většinový názor. Ve veřejnosti jej podporuje valná část zdejších médií. Stačí prolétnout titulky celostátních novin za poslední měsíc. Pár příkladů z mnoha. „Přiliv cizinců ohrožuje trh práce“ (Slovo), „Ukrajinci zaútočili kladivem (MF Dnes), „Ukrajinci loupili s nožem v ruce“ (Právo), „Mezi cizinci byli i vrazi“ (LN), „Cizinci vydírají a loupí“ (Špígl)... Jen za poslední rok odvysílaly naše dvě nejsledovanější televize padesát osm zpravodajských reportáží o Ukrajincích v Česku. Pouze jediná přitom informovala o těžkostech, na jaké východní gasarbeiteři u nás narážejí. Ve všech ostatních sedmapadesáti šotech šlo výhradně o kriminalitu či o nadšenou reportáž, jak samopalníci vyvlékají z ubytovny skupinu vyděšených rozespálých dělníků. Dobrá informovanost má své výsledky: během posledních čtyř let se podle sociologických průzkumů zvýšil počet zdejších obyvatel nesnášejících cizince z pětatřiceti na padesát procent.

Otázky k textům a k diskusi

- Proč podle vás Ministerstvo práce a sociálních věcí nechtělo, aby se nám tu „zabydlovali“ legální pracovníci z ciziny? Je tento názor vzhledem k demografickému vývoji v české republice racionální? Vychází z reálného rozboru faktů?
- Kde jste osobně získali nejvíce informací o cizích pracovnících v České republice? Kdo nebo co nejvíce ovlivňuje váš názor na ně?
- Co je pravděpodobnou příčinou toho, že se v televizi mnohem častěji objevují reportáže o kriminalitě než z obyčejného života?
- Mohou média deformovat skutečnost? Jakými způsoby? Je podle vás možné, aby média výslovně nelhala, ale zároveň nemluvila pravdu? Jak?
- Jak by se dal podle vás zlepšit obraz Ukrajinců v médiích?

Vztah české společnosti k cizincům

Text 5.2.2.B

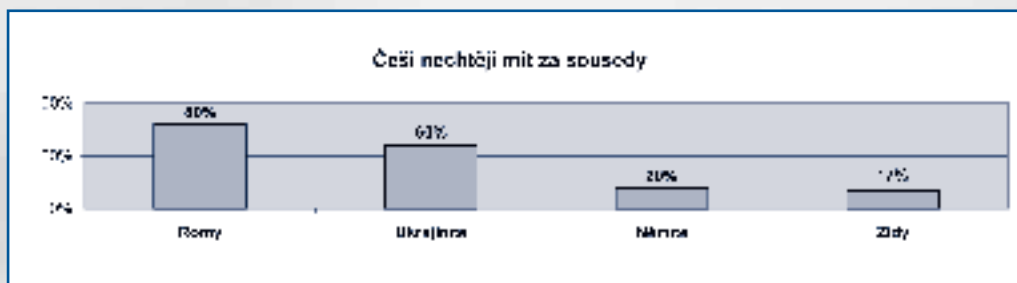
Veřejné mínění

vybráno z tisku, podle výzkumů Sofres-Factum 1999 a STEM 2001

90% Čechů je hrdých na svou národnost
50% Čechů má tendence k podceňování cizích národností
75% si myslí, že v Čechách je příliš mnoho cizinců
Xenofobní názory zastávají nejčastěji lidé

starší 60 let, se základním vzděláním, špatně materiálně zajištění, dělníci a sympatizanti KSČM.

Přítomnost cizinců v ČR vyvolává u Čechů pocit ohrožení kriminalitou, nezaměstnaností či vzrůstem vlivu zahraničního kapitálu.

Otázky k textům a k diskusi

- Cítíte hrdost na svou českou národnost? Na co konkrétně? Co z věcí, na které jste hrdí, je konkrétně vaše zásluha?
- Musí nutně hrdost obsahovat pohrdání jinými? Zdůvodněte.
- Souhlasíte s názorem, že v Čechách je příliš mnoho cizinců? Víte, kolik jich je? (viz informace pro učitele na str. 400)
- Pokuste se určit příčiny uvedeného stavu veřejného mínění. Mají na to vliv média? Jaký? Jsou občané dobře informováni o počtech cizinců u nás a o jejich práci tady?
- Jaké jsou podle vás důvody, že negativní vztah k cizincům mají nejčastěji lidé starší 60 let, se základním vzděláním, špatně materiálně zajištění, dělníci a sympatizanti KSČM?

Obraz Ukrajinců v médiích

Určitě každý z vás narazil v časopise nebo v novinách na podobný článek nebo informaci. Zprávy o kriminálních činech, nejen Ukrajinců, si často přečteme dříve, než cokoli jiného, pokud se o nich mluví v televizních novinách, uvíznou nám v paměti. Míru kriminality Ukrajinců bohužel neznáme, protože údaje nejsou zveřejňovány. Je však jisté, že není tak vysoká, jak to vypadá na první pohled. **Málokdy se dočteme nebo uslyšíme, že jsou Ukrajinci pro náš stát velkým přínosem. Díky nim však máme postaveny domy, vykopány příkopy apod. Je jisté, že by v některých odvětvích u nás neměl kdo pracovat.** Ti, kteří se na kriminalitě podílejí nejvíce, jsou lidé, kteří v ČR nejsou kvůli práci, ale působí zde jako vyděrači nebo „ochránci“ podnikatelů.

Obyčejný Ukrajinec se stará hlavně o to, aby vydělal peníze a nepřišel o ně. Nakupuje jen věci pro svou nejnnutnější potřebu. Nechodí do hospod a nenavštěvují žádná kulturní zařízení. Většina Ukrajinců v ČR nemá tendence sdružovat se ve spolcích nebo organizacích (výjimkou je občanské sdružení Fórum Ukrajinců ČR, které se zabývá zlepšováním vztahů mezi Ukrajinci a českými občany). Ukrajinské dělníky je možné zahlédnout v neděli na pravoslavných bohoslužbách.

Po práci se Ukrajinci vrací do svých přechodných domovů. Ve velkých městech je nejčastěji najdeme v ubytovnách, málokdy v ubytovně hotelového typu, častěji v tzv. „tesco domcích“, často v průmyslovějších čtvrtích a na okrajích města. Ty se vyznačují velmi skromným základním vybavením. V případě, že je majitel či vrátný tolerantní, spí na jednom malém pokoji i 2–3x více lidí, než je obvyklé. Na venkově bydlí v opuštěných domech, které sloužily jako administrativní budovy, a rovněž v unimobuňkách, které můžeme vidět i velkých městech u rozestavěných budov.

Fakta a interpretace

Cíle

studenti

- umějí kriticky analyzovat text
- dokážou rozlišit fakta a interpretaci
- dokážou odhalit způsoby manipulace
- uvědomují si nebezpečí generalizace

Velikost skupiny

minimálně 9 studentů

Čas

40–60 minut

Pomůcky

kopie textů 5.2.3.A, 5.2.3.B, 5.2.3.C

Popis / postup

1. Rozdělte studenty do 3 nebo do 6 skupin (každá skupina by měla v ideálním případě mít 3–5 členů).
2. Rozdejte do každé skupiny texty, v případě, že je vytvořeno 6 skupin, mají vždy dvě skupiny totožný text, ale pracují odděleně.
3. Každá skupina má za úkol rozdělit informace v článku do následujících kategorií
  - **Fakta:** Jaké údaje autor používá, jaké reálné údaje v nich cituje?
Co se skutečně stalo?
  - **Interpretace:** Jak tyto údaje autor vykládá, co z nich vyvozuje, co podle něj z uvedených fakt vyplývá?
  - **Cíle:** Jaký cíl autor sleduje, jaké je hlavní poselství článku, co autor obecně říká, jaké názory, pocity, otázky chce sdělit čtenáři? O čem chce čtenáře přesvědčit?
  - **Efekt:** Jaké reakce článek může vyvolat? Jaké pocity, jaké názory, jaké postoje může vyvolat u čtenářů?
4. Každá skupina přečte ostatním svůj článek a předvede ostatním výsledky své práce.

Fakta a interpretace

Hodnocení / reflexe

Závěrečná diskuse by se měla zaměřit na způsoby

- manipulace v textu, podsouvání názoru čtenářům
- nelegitimního vyvozování důsledků, které nesouvisí s údajnými příčinami
- falešně ilustrativních příběhů, které nedokreslují, ale posunují fakta do jiného světla
- zobecňování, které na základě ojedinělého případu odsuzuje celou skupinu lidí

Na závěr můžete zařadit otázku, jak by měla vypadat korektní mediální zpráva.

Texty byly jazykově neupraveny, vedlejším úkolem může být vyhledání pravopisných chyb a stylistických nedostatků (interpunkce, psaní velkých písmen, neexistující výraz xenofobisti ad.).

Pozor! Uvedené cvičení je poměrně náročné – u studentů, kteří nemají patřičný výcvik v kritické analýze textu, nemusí vést ke kýženým výsledkům. Proto je nutné, aby si učitel kritickou analýzu dobře předem připravil a napsal si konkrétní dotazy, kterými bude studenty podněcovat k úvahám a usměrňovat. Následující analýzy mu v tom mohou pomoci.

Text 5.2.3.A

Reálnou informací převzatou z tisku je, že Ukrajinci přespávají v lesích kolem Prahy. Sám autor připouští, že většinu dne tráví Ukrajinci v práci. Příhoda o hledání vodohospodářské stavby a setkání s ukrajinským dělníkem nedokazuje nic jiného, než že Ukrajinci na stavbách kolem Prahy pracují. Autor ji však zasazuje do kontextu „ohrožení kriminalitou“, a historka se tak stává „důkazem“ tohoto ohrožení. Pro tvrzení „Neregistrované ale dobře organizované tlupy přenocující v našich lesích jsou evidentním nebezpečím jak pro náš majetek, tak i pro naše životy“ neuvádí autor žádné podklady, kromě pochybné souvislosti s mafií. Připomínka mafie má v daném kontextu znovu potvrdit nebezpečí ohrožení kriminalitou, přestože jsou ukrajínští dělníci jejími oběťmi, které existenci mafie ani nezpůsobují, ani si ji nepřejí. Jaké nebezpečí pro naše majetky a životy představují dělníci, kteří neustále pracují? Ke konci textu je již záměna dělníků za zločince zcela zjevná, když autor varuje před „vpádem pochybných elementů“. Náznak obhajoby násilných akcí nebo jakýchsi pogromů již nevyžaduje podrobné komentáře. **Možný efekt článku: Ukrajinec = zločinec, který ohrožuje naše životy a majetek.**

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.B

Ukázkový případ xenofobie a nenávistného zobecňování. Autor podsouvá čtenáři své domněnky, že sexuálním násilníkem je ukrajinský dělník. Pro toto tvrzení nepředkládá žádné faktické argumenty, celý článek je exemplární ukázkou porušení principu presumpce nevinny. Za důkazy vydává dlouhodobou odloučenost gastarbeiterů od svých partnerek. Podobným způsobem by však šlo obvinít například chovance internátů, vojáky základní vojenské služby, v podstatě kohokoliv. Svá tvrzení se autor pokouší doložit účelově zkreslenými a nepravdivými fakty, které zároveň znovu poškozují obraz Ukrajinců: „nízká úroveň inteligence“, „prostředí, kde násilné zmocnění se ženy je považováno spíše za projev náklonnosti“. (Srovnej s údaji o vzdělání ukrajinských pracovníků v ČR s Informací pro učitele ze strany 406!) Po vyvolání pocitu ohrožení „neukojenými“ ukrajinskými dělníky autor zobecní, že v minulosti podobných činů bylo spácháno již mnoho. Kde k tomuto údaji přišel, již neuvádí, statistiky nic podobného nepotvrzují. **Možný efekt článku: Ukrajinec = sexuální násilník.**

Text 5.2.3.C

Faktický základ článku tvoří informace o ozbrojeném přepadení ukrajinských dělníků jejich krajany. Tento případ potvrzuje obecně známý fakt, že Ukrajinci jsou obětmi vykořisťování a okrádání ze strany mafie. Autor však čtenáře přesvědčuje, že podobné přepady jsou na denním pořádku a že podíl cizinců na podobných zločinech je značně vyšší, než by odpovídalo jejich počtu. Statistiky nic takového nepotvrzují. Pouze 7,1% cizinců bylo odsouzeno za prokázané trestné činy. Vzápětí se opět hovoří o ruské a ukrajinské mafii, aniž by byla výrazně (a korektně) odlišena od ukrajinských pracovníků. Většina ukrajinských dělníků si přeje vydělat peníze a uživit rodinu, nikoli sem „zatahovat zvyky z prostředí, kde se tradičně zacházelo s lidským životem jinak“, jak se snaží sugerovat autor článku. (Jak se u nás zacházelo s lidským životem v padesátých letech? Záleží Ukrajinci na vlastním životě méně než Čechovi? Mezi Čechy neexistují vrazi?) „Nemít rád vraždící a loupící Ukrajince“ je typický případ xenofobie, neboť vraždy a loupeže nelze a priori spojovat s nějakou národností. Proč autorovi nevdí vraždící a loupící Češi? Na závěr autor označuje Čechy za civilizovaný národ v kontrastu s národy barbarskými, což je typická ukáзка etnocentrismu. Za jaký národ by museli považovat Čechy Američané, kteří se potýkají s velkým počtem nelegálních pracovníků z Čech? Navíc neexistuje žádná souvislost mezi ukrajinskými dělníky v Česku a vyhládkou „vyhlazení“. **Možný efekt článku: Nemít rád Ukrajince není žádná xenofobie, protože Ukrajinci loupí a vraždí.**

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.A

Ukrajinci staví u Prahy zemljanky

Ahasweb

Jan Bílek

Ukrajinu nemůžeme zařadit do Asie. Jedná se přece o evropský stát. Je ale poněkud více na východ, a tak se zvyky jejich obyvatel přenášejí spolu s nimi i k nám. V posledních dnech byla zveřejněna fakta o tom, že v obcích Klánovice, Úvaly, Šestajovice a Jirny přespávají na černo v Praze a okolí pracující Ukrajinci v lesích a někteří se tam zařizují zřejmě už i na zimu, budující si tradiční polopodzemní úkryt. Cizinecká policie se o tento problém nezajímá, i když by mohli pátrání po nelegálních přistěhovalcích spojit se sběrem hub. Vlastní dopadení delikventů by se ovšem muselo odehrávat v noci, protože přes den jsou ilegálové roztroušeni v okolí a po Praze na nejrůznějších stavbách.

Když jsem nedávno hledal v Říčanech u Prahy laboratoř vodohospodářů pro rozbor pitné vody, oslovil jsem naivně jednoho stavebního dělníka. Nejen že se nevyznal v místním místopise, ale neovládal ani český jazyk. Když jsem opakoval otázku rusky, dal se na útěk.

Místní obyvatelé se bojí chodit do lesa, na druhou stranu ale rádi zaměstnávají Ukrajince na hrubou manuální práci, protože Čecháčkovi se makat příliš nechce. Doufejme, že zavedení vízové povinnosti pro Ukrajinu

od ledna roku 2000, uvede situaci do normálu. Důležité je, aby se naši národní hosté cítili pod dohledem a podle toho se i chovali. Neregistrované, ale dobře organizované tlupy přenocující v našich lesích jsou evidentním nebezpečím jak pro náš majetek, tak i pro naše životy. Sami jsou pak předmětem nelítostného vykořisťování od svých milých krajanů nebo Rusů, příslušníků mafie.

Přílivu této laciné pracovní síly se nepochybně neubráníme stejně tak, jako se neubránili Němci v západních spolkových zemích.

Je to tak opravdu dobře pro českou společnost? Myslet si o tom můžete, co chcete, ale nic na tom nezměníte. Svět je v pohybu, tisícikilometrové vzdálenosti nic neznamenají a komu se zdá, že se jinde mají lépe, a má tu odvahu zvednout zadek a vydat se do cizích zemí, toho tu brzy najdeme, jak spokojeně žije vedle nás. Pro naši společnost je pouze důležitá jedna věc: aby se to všechno odehrávalo v právním rámci, aby se naše společnost necítila ohrožena vpádem pochybných elementů. Protože pak nikdo nemůže očekávat nic jiného, než organizování domobrany a násilnou reakci. Vždycky se najdou mezi námi tací, kterým by se velice líbil třeba takový hon na Ukrajince v našich lesích kolem Prahy.

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.B

Úchyl na Jižním městě

Ahasweb

Jan Bílek

Úchyl? Policie, televizní komentátoři, novináři, a zejména sexuologové vyvolávají ve veřejnosti dojem, že násilník řádící na pražském Jižním městě je úchylný sexuální deviant. Podivné na celém případě je to, že se zatím nikde neobjevila informace, jakou řečí pachatel hovořil s oběťmi. Poněkud zvláštní je i to, že své oběti nejen znásilňuje, ale také okrádá.

Dovolím si tvrdit, že se o žádného devianta nejedná. Mnohem pravděpodobnější je, že pachatel je ilegální imigrant, nejspíše Ukrajinec, neukojený dlouhým odloučením od své sexuální partnerky. Není postižen žádnou sexuální úchylností, reaguje jen na svůj přirozený pud. Nedovede navázat v cizím nepřá-

telském prostředí normální sexuální kontakt nenásilným způsobem. Úroveň jeho inteligence je dosti nízká, pochází z prostředí, kde násilné zmocnění se ženy je považováno spíše za projev náklonosti. Svoje oběti současně i okrádá, má zřejmě nedostatek finančních prostředků na to, aby si zaplatil prostitutku. Peníze raději věnuje na obživu své rodiny, kterou opustil na dobu několika měsíců.

Naši policisté a sexuologové by se měli vážně zabývat tímto rizikovým jevem. Prokázalo-li se moje hypotéza jako pravdivá, zařadí se pachatel mezi násilníky, kteří již v minulosti u nás podobné činy spáchali, nepochybně z podobných pohnutek.

Fakta a interpretace

Text 5.2.3.C

Proč jsme xenofobisti?

Ahasweb

Jan Bílek

Až dvanáctileté vězení hrozí čtveřici ukrajinských občanů, které ve čtvrtek zadržela policie ve Vysokém Mýtě na Ústeckoorlicku a obvinila je z loupeže, nedovoleného ozbrojování a účasti na zločinném spolčení. Cizinci jsou podezřelí, že 22. listopadu večer v ubytovně ve Vysokém Mýtě ohrožovali zbraní čtyři muže a obrali je o 2 500 korun a 1 000 amerických dolarů (asi 30 200 korun). Muži s pistolí ohrožovali v ubytovně svého třiatřicetiletého krajana a vynutili si klíče od dalších dvou ubytovaných Ukrajinců a jednoho Čecha, prohledali pokoj, odcizili peníze a všechny spolubydlící sputali a uzamkli na ubytovně. Zadržení Ukrajinci ve věku od 19 do 38 let, kteří nemají podle ústeckoorlické policie povolení k pobytu v ČR, čekají nyní v policejních celách na rozhodnutí soudu, zda na ně bude uvalena vazba. Tolik suchá novinová zpráva. Nebydlím sice na ubytovně, ale podobná přepadení občanů i v bytech se konají dnes a denně. Jistě, často jsou mezi nimi i naši, domácí grázlové. Ale podíl cizinců na podobných zločinech, kteří

navíc pobývají na našem území nelegálně, je značně vyšší, než by odpovídalo jejich počtu. Ruská i ukrajinská mafie je již nyní v celém světě známá svou neskutečnou bezohledností, lidský život pro ně nemá cenu. Jistě, pocházejí ze zemí, kde se s lidským životem tradičně zachází poněkud jinak, než jsme zvyklí u nás. To ale neznamená, že je to omlouvá a že si snad my budeme na podobné poměry zvykat. Kdykoliv se někdo ozve podobným způsobem, ihned se zvednou hlasy profesionálních ochránců lidských práv, bojovníků proti xenofobii a rasismu. Jenomže když nemám rád loupícího a vraždícího Ukrajince, není to ode mne žádný projev xenofobie. Je to jenom obava slabšího, že bude nájezdem barbarských národů smeten a s ním všechny vymoženosti civilizované společnosti. V dějinách můžeme takové případy snadno nalézat. Příkladem je zánik římské civilizace. Leda že bychom uznali, že naše civilizace je pouhým omylem, slepou uličkou a že nelitostné zákony přírody stojící nad lidskými zákony nás vyhladí.

Jak se žije Ukrajincům

Text 5.2.4.A

Chudoba v bohatství

staženo z internetu

Daniela Trojtlerová

.....

Podobně jako většina republik bývalého Sovětského svazu je Ukrajina ekonomicky a politicky velice zaostalou zemí. Po rozpadu SSSR se v srpnu 1991 Ukrajina stala samostatným státem s vlastním parlamentem a prezidentem. Avšak ekonomické podmínky rozvoji země moc nepřispěly. Ukrajina je zemí velice bohatou, ale nemá technologii a zákony, které by zajistily její rozvoj. Kdysi se Ukrajina říkalo obilnice světa, dnes se se využívá úplně minimum obilných polí a zbytek leží ladem. Většina továren má velmi zastaralé vybavení, a tak jsou postupně uzavírány a lidé přicházejí

o práci. Ale ani ti, kteří pracují, na tom nejsou o moc lépe. Když mají štěstí, tak dostanou výplatu jednou za tři měsíce, a když ne, tak ji nedostanou vůbec. Běžně se platy pohybují kolem 40 USD = 1 300 Kč měsíčně. Pro Ukrajince to znamená zaplatit jídlo a možná část nájemného, ale na topení, elektřinu, vodu atd. už není. A tak je většina lidí beznadějně zadlužena. Město to řeší tím, že tekoucí vodu dodává pouze 3x denně (6:00–8:00, 12:00–13:00, 19:00–22:00) a v zimním období se v jednotlivých částech města vypíná elektřina až na 10 hodin týdně většinou ve večerních hodinách.

Jak se žije Ukrajincům

Text 5.2.4.B

Sergej: Za tři dny vydělám, co doma člověk za měsíc

Co pro Ukrajince znamená zaměstnání v ČR?

František Roček

Sedíme v ústecké hospodě U tří koček. Ukrajinec, jeho česká přítelkyně a moje tužka. Má štěstí. Pro rok 2000 získal pracovní povolení. Jmenuje se třeba Sergej. Spolu s otcem pracuje v Čechách. Je z ukrajinské zakarpatské oblasti a doma zůstala matka a sestra.

V Čechách žije již druhý rok. První rok pracoval na stavbách načerno. Našetřil nějaké peníze nejen domů, ale také na zvládnutí procedur s žádostí o oficiální pracovní povolení. Protože získat pracovní povolení stojí peníze. Jenom zdravotní prohlídka, asi 800 Kč, kdyby si ji platil Čech sice moc nestojí, ale pro člověka, který přijel z Ukrajiny vydělat si peníze, je to nedostupná částka.

Ráj za tři dny

Sergej si vydělá měsíčně od 10 do 15 tisíc. Záleží na tom, jaká je práce. Již pouze dva tři dny práce v Čechách znamenají získání tolika peněz, kolik potřebuje chudý Ukrajinec k měsíčnímu živobytí ve své svobodné a o to chudší vlasti.

Pracuje denně deset až dvanáct hodin – a proč ne, říká. Vždyť si přijel do Čech vydělat. Práce si váží, protože většina mladých lidí, které kolem sebe na zakarpatské Ukrajině viděl, byla bez práce.

„Učitelé skončí pedagogický institut a jdou dělat zedníky do Čech. Desetina mladých má práci a ostatní se snaží, jak to jde. Kdo má štěstí, jezdí domů z ciziny dvakrát ročně na svátky. Na Silvestra a na Velikonoce,“ vysvětluje Sergej.

Zarazilo mě, proč říká na Silvestra. Proč ne na Vánoce? Potom jsem si uvědomil, že pravoslavné Vánoce jsou později než Vánoce vatikánského ražení.

„O všechno se musíš postarat sám. Nikdo ti doma nepomůže. Máš peníze, máš jídlo.

Jinak máš smůlu. Starej se, jak umíš. Jedno kilo vepřového stojí sedm až deset hřivnů a tak si spočítej, když lidé měsíčně vydělají 150 až 200 hřivnů, kolik si můžeš dovolit. Chleba stojí 80 kopějek. Jen ve chlebu projíš velkou část platu. Proto jsou naši lidé vděční za jakoukoli práci,“ dodává Sergej.

Počítání do tří

Když pracoval Sergej na černo, rozděloval si mzdu na tři části. Nebo vyjádřeno po měsících: jeden měsíc pracoval na jídlo a ubytování, druhý měsíc na doklady a zařizování dalších věcí – pokud chtěl zde být legálně, třetí měsíc pracoval pro sebe, resp. pro rodinu. Pro matku, sestru, jejich společný dům a pro sebe. Podobně i otec. Při legálním pobytu je to obdobné, vždyť dá měsíčně 1300 za zdravotní pojištění, otec, protože je ze staršího těsta, prý 3200 Kč. Přitom nesmí být člověk těhotný, na to se zdravotní pojištění nevztahuje. Toho se Sergej jako muž sice nebojí, ale nesmí ho ani bolet zuby, protože to si musí také platit sám a nesmí mu přeskočit v hlavě, protože psychiatrické ošetření jde prý také na jeho peněženku.

Budoucnost?

Sergej žije přítomným časem, deseti dvanácti hodinami legální práce na stavbě. Co bude dál neví, protože cizinecký zákon byl velmi zpřísněn. V Čechách se mu líbí, nejraději by zůstal...

V televizních novinách právě čeští policisté chytili nějakého mafiánského ukrajinského šéfa. „Tihle lidé nám spolehlivě ničí pověst,“ komentuje televizní pohyblivé obrázky a kýve smutně na číšníka, že má přinést další pivo. „Budoucnost?“ – říká si spíše pro sebe. Po chvíli dodává: „Za tři dny vydělám co tam člověk za měsíc. Jiná budoucnost zatím není.“

Jak se žije Ukrajincům

Otázky k textům a k diskusi

- Znáte nějaké Čechy, kteří vydělávají v západních státech? Proč nedělají stejnou práci v České republice? Liší se výdělek za stejnou práci u nás a v západní Evropě?
- Byli byste ochotni jet na půl roku pracovat do např. Velké Británie? Byli byste ochotni vykonávat těžkou, nekvalifikovanou manuální práci? Za jakých podmínek? Byli byste ochotni dělat např. uklízeče (uklizečky) v supermarketu, kdybyste věděli, že vám výdělek postačí v Čechách na dva roky bezstarostného života? Kdyby vám dal zaměstnavatel vybrat, jestli chcete pracovat legálně, ale vaše mzda se sníží o třetinu (placení daní, zdravotní a sociální pojištění), nebo ilegálně s podstatně vyšším příjmem, jakou variantu byste si vybrali? Pokuste se určit výhody a rizika obou variant.
- Zamyslete se nad situací obyčejného člověka na Ukrajině? Vyčetli byste mu, že se snaží uživit rodinu prací v zahraničí? Dělá Sergej něco odsouzeníhodného? Pokud si myslíte, že ano, jak byste mu vysvětlili jeho „přečin“?
- Kdo podle vás převažuje mezi cizinci v ČR? Lidé, kteří poctivě a tvrdě pracují, nebo zločinci?

Celou diskusi je možno uvést citátem ze **Všeobecné deklarace lidských práv**

a svobod, přijaté Valným shromážděním OSN v roce 1948:

Článek 25: Každý má právo na životní úroveň přiměřenou zdraví a blahobytu jeho i jeho rodiny, čítajíc v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a sociální služby.

Literatura k tématu

Bohdan Zilynskyj, René Kočík: Ukrajinci v České republice, In: Šišková, T. (ed.): Menšiny a migranti v České republice, Praha 2001, s. 81.

Dušan Drbohlav, Eva Janská, Pavla Šelepová: Ukrajinská komunita v České republice, in: Šišková, T. (ed.): Menšiny a migranti v České republice, Praha 2001, s. 89.